

Thị trường xanh mở lối nâng giá trị nông sản, cải thiện sinh kế nông dân

09:37 15/09/2026

Nông nghiệp sinh thái đang được nhìn nhận không chỉ là giải pháp giảm tác động đến môi trường mà còn là hướng đi giúp nông dân nâng cao khả năng thích ứng, giảm chi phí và tham gia sâu hơn vào những thị trường có yêu cầu ngày càng cao về chất lượng, phát thải và tính bền vững. Tuy nhiên, để quá trình chuyển đổi tạo ra giá trị lâu dài, người sản xuất cần được đặt ở vị trí trung tâm và có cơ chế chia sẻ công bằng giữa chi phí bỏ ra với lợi ích nhận được.

Tại hội thảo “Nông nghiệp sinh thái cho tương lai bền vững”, các chuyên gia, nhà quản lý, doanh nghiệp, hợp tác xã và tổ chức phát triển cho rằng chuyển đổi xanh trong nông nghiệp cần được thực hiện đồng thời trên nhiều phương diện, từ sản xuất, thị trường đến chính sách và nguồn lực.

Không chỉ giảm phát thải, phải tạo sinh kế

Một trong những yêu cầu quan trọng của nông nghiệp sinh thái là phải mang lại hiệu quả thực tế cho nông hộ. Nếu các tiêu chuẩn xanh chỉ làm gia tăng chi phí mà chưa tạo được đầu ra ổn định, người dân sẽ khó duy trì mô hình trong dài hạn.

Thực tế triển khai tại Đồng bằng sông Cửu Long cho thấy những mô hình sản xuất theo hướng giảm phát thải có thể tạo ra lợi ích kép về môi trường và kinh tế. Giai đoạn 2023-2025, ActionAid quốc tế tại Việt Nam phối hợp với cộng đồng và các đối tác xây dựng, duy trì một số mô hình chăn nuôi, thủy sản giảm phát thải hơn 11%. Chi phí năng lượng hằng tháng của các hộ tham gia giảm từ 480.000 đến 1,2 triệu đồng/hộ. Khoảng 837 hộ dân, phần lớn do phụ nữ làm chủ, đã tham gia và hưởng lợi từ các mô hình này.

Sản xuất theo hướng sinh thái giúp nông dân giảm chi phí, thích ứng với biến đổi khí hậu và hướng tới những thị trường có giá trị cao.

Những kết quả trên cho thấy nông nghiệp sinh thái chỉ có thể phát triển bền vững khi gắn với bài toán sinh kế. Giảm phát thải, tiết kiệm năng lượng hay bảo vệ tài nguyên cần đồng thời giúp người dân giảm chi phí, nâng cao giá trị sản phẩm và giảm rủi ro trước biến động của thị trường, thời tiết.

Theo các đại biểu, đây cũng là điều kiện để nông sản Việt Nam tiếp cận tốt hơn những thị trường có giá trị cao, nơi các yêu cầu về môi trường và phát triển bền vững ngày càng trở thành tiêu chí quan trọng.

Để nông dân thực sự là chủ thể chuyển đổi

Một thách thức khác là làm thế nào để quá trình chuyển đổi xanh không tạo thêm khoảng cách giữa các doanh nghiệp lớn với nông hộ nhỏ và hợp tác xã. Việc củng cố hợp tác xã, mở rộng Hệ thống bảo đảm có sự tham gia (PGS) và xây dựng thị trường tiêu thụ ổn định được xem là những giải pháp giúp người sản xuất nhỏ có thêm cơ hội tham gia chuỗi giá trị.

Đáng chú ý, phụ nữ và thanh niên được xác định là những lực lượng có vai trò quan trọng trong quá trình này. Phụ nữ cần được tăng quyền tiếp cận nguồn lực và tham gia quyết định sản xuất, trong khi thanh niên có thể phát huy thế mạnh về công nghệ, đổi mới sáng tạo và các mô hình kinh doanh mới.

Điều này đòi hỏi cách tiếp cận khác, từ “làm cho người dân” sang “làm cùng người dân”. Người nông dân không chỉ là đối tượng thụ hưởng các chương trình hỗ trợ mà cần trở thành chủ thể tham gia xây dựng mô hình, lựa chọn giải pháp

và quyết định hướng phát triển sinh kế.

Bên cạnh đó, vấn đề công bằng trong phân bổ chi phí và lợi ích cũng cần được chú trọng. Trong quá trình chuyển đổi, nếu người sản xuất phải gánh phần lớn chi phí trong khi lợi ích về môi trường và xã hội được chia sẻ rộng rãi, động lực tham gia sẽ khó duy trì.

Do đó, để nông nghiệp sinh thái phát triển trên quy mô lớn, cần đồng thời tháo gỡ các rào cản về vốn, chi phí và rủi ro sản xuất; phát triển chuỗi giá trị có sức cạnh tranh; bảo đảm người nông dân nhận được phần giá trị tương xứng với đóng góp.

Cùng với đó, hợp tác Nam-Nam được kỳ vọng mở thêm không gian trao đổi kinh nghiệm giữa Việt Nam với các quốc gia châu Á và châu Phi, từ mô hình hợp tác xã, thích ứng biến đổi khí hậu, quản lý tài nguyên đến phát huy tri thức bản địa và sáng kiến do phụ nữ, thanh niên và nông dân dẫn dắt.

Nếu được kết nối đồng bộ giữa chính sách, nguồn lực, thị trường và người sản xuất, nông nghiệp sinh thái có thể vượt khỏi phạm vi của những mô hình thử nghiệm để trở thành một hướng phát triển mới, vừa nâng cao sức chống chịu của khu vực nông thôn, vừa tạo nền tảng cho nông sản Việt Nam tham gia sâu hơn vào các chuỗi giá trị xanh.

Minh Thành (t/h)